

Piret Hartman
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

.06.2024 nr 1-6/24-9/6

Kollektiivne pöördumine „Lõpetame kanade puurispidamise Eestis“

Austatud regionaalminister

2024. aasta 18. jaanuaril esitati Rahvaalgatus.ee kaudu Riigikogule kollektiivne pöördumine „Lõpetame kanade puurispidamise Eestis“. Riigikogu juhatus võttis algatuse menetlusse 23.01.2024 ja suunas selle menetlemiseks maaelukomisjonile.

Maaelukomisjon arutas kanakasvatusega seonduvaid teemasid juba enne kollektiivse pöördumise esitamist Riigikogule. Komisjoni 19.02.2023 istungil (protokoll) osalesid kolme Eesti suurema linnukasvatusevõtte Dava Foods OÜ, Eesti Muna OÜ ja Linnu Talu OÜ esindajad. Muuhulgas oli üheks aruteluteemaks võimalik üleminek kanade puurivabale pidamisele. Tootjad mõistsid, et munatootmine liigub puurivabade tootmisviiside poole, kuid olid seisukohal, et üleminek ei tohi olla järsk, vaid järk-järguline ja ka tootjatele vastuvõetavas tempos. Samal istungil osales Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja juht, kes rõhutas, et selliseid otsuseid ei saa teha kiirustades ja emotsioonidele tuginedes.

Kollektiivse pöördumise menetlemise raames viis komisjon läbi 5 arutelu, kuulates ära erinevate osapoolte seisukohad. Komisjoni istungite protokollidega on võimalik tutvuda Riigikogu kodulehel, samuti on järelvaadatav avaliku istungi salvestus:
13.02.2024 Põllumajandus- ja Toiduameti esindajad (istungil protokoll);
18.03.2024 MTÜ Nähtamatud Loomad pöördumise algatajate esindajana, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajad (istungil protokoll);
07.05.2024 Eesti Maaülikooli ekspert (istungil protokoll);
10.06.2024 avalik istung, kus osalesid MTÜ Nähtamatud Loomad, Eesti suuremate munatootjate, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja, Eestimaa Talupidajate Keskliidu, Eesti Kaupmeeste Liidu, Eesti Toiduainetööstuse Liidu, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi, Põllumajandus- ja Toiduameti ning Eesti Maaülikooli esindajad (istungil protokoll ja videosalvestus). Eesti Hotellide ja Restoranide Liit saatis oma arvamuse e-kirjaga ning lisaks saabus komisjonile viis arvamust kodanikelt, kes toetasid kanade puurispidamise lõpetamist.

Erinevad osapooled väljendasid aruteludel järgmisi seisukohti.

MTÜ Nähtamatud Loomad kollektiivse pöördumise algatajate esindajatena:

- Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) poolt läbiviidud uuringus¹ tuuakse põhilise järeldusena välja, et munakanade heaolu ei ole puurides võimalik tagada;
- mitmes Euroopa riigis on kanade puurispidamine keelatud;
- paljud toidusektori- ja jaekaubandusettevõtted nii Eestis kui ka kogu maailmas on teatanud, et loobuvad puurikanade munade kasutamisest;
- kanade puurispidamise lõpetamine Eestis toetab kohalikku toidutootmist, kuna puurivabale pidamisele üleminekuta kukuvad meie tootjad konkurentsist välja;
- Tartu Ülikooli RAKE uuringule² tuginedes on ettepanek minna puurivabadele pidamisviisidele üle aastateks 2027/2028.

Suuremate munatootjate esindajad:

- uuringud näitavad, et kanade pidamisel täiustatud puurides on haigestumus ja suremus kõige madalamad;
- ettevõtjad on valmis puurivabale pidamisviisile üle minema, kuid seda ei saa teha järsult, vaid ettevõtjatele sobilikus tempos, arvestades tehtud investeeringute tasuvusaega, uute investeeringute vajadust, tarbijate eelistusi jms;
- üleminekuperiood võiks olla u 30 aastat;
- üleminek kanade puurivabale pidamisele maksaks ca 50-60 eurot kana kohta;
- kui Eesti läheks üksinda üle kanade puurivabale pidamisele, ei lahenda see olukorda, sest naaberriikidest tuuakse sisse odavamaid mune (Lätis, Leedus ja Poolas peetakse kanu enamasti täiustatud puurides (u 80%));
- tarbijate ostueelistuse määrab hind;
- ravimitööstus eelistab puurikanade mune.

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda:

- Koda seisab ettevõtete õiglase ja vaba konkurentsi eest;
- mida vähem riik tegevusi reguleerib, seda parem;
- otsuseid ei saa teha kiirustades ja emotsioonide põhjal;
- tootjatele on oluline õiguskindlus;
- tarbija eelistab ostuotsuseid tehes odavat toodet;
- kanade vabapidamisele üleminekul võib kohaliku ettevõtja konkurentsivõime väheneda;
- poliitilisel tasandil otsuseid langetades peab kaaluma, kas uue regulatsiooni või piirangu kehtestamine, mis toob ettevõtetele kaasa lisainvesteeringuid, on hädavajalik.

Eestimaa Talupidajate Keskkliit:

- väikemunatootjad toodavad põhiliselt mahemune. Nõudlus mahemunade järele on kasvanud ning selleks, et nõudlusega sammu pidada, on tarvis teha investeeringuid;
- hinnakujundus ei võimalda investeeringute tegemist;
- põhiliseks väljakutseks on tootjate positsiooni parandamine tarneahelas;
- väga suur bürokraatia.

Eesti Kaupmeeste Liit:

- Üldistatud andmetel pärineb u 70% jaevõrgus müüdavatest munadest puurikanadelt, 25% õrrekanadelt ning 5% vabapidamis- ja mahekanadelt.

¹ EFSA Panel on Animal Health and Animal Welfare (AHAW), Nielsen, S. S. jt (2023). Welfare of laying hens on farm. *EFSA Journal* 21(2). <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2023.7789>

² Vain, K., Varblane, U. (2023). Eesti munatootmise üleminek kanade vabapidamissüsteemidele. https://skytte.ut.ee/sites/default/files/2023-11/Eesti_munatootmise_%C3%BCleminek_vabapidamiss%C3%BCsteemidele.pdf

- kuna nõudlus puurivabalt peetavate kanade munade järele kasvab, siis imporditakse neid naaberriikidest ja ka kolmandatest riikidest. Seetõttu tekib pigem küsimus, kas me soovime praegu saavutada kanade veidi paremat heaolu või soovime suurendada eestimaise toodangu mahtu kauplustes.

Eesti Toiduainetööstuse Liit:

- Euroopa Liidus on täiustatud puurides peetavate kanade heaolunõuded kehtestatud ja tootjad järgivad neid;
- toetada tuleb õiglast ja vaba konkurentsi ettevõtete vahel, tootjaid ja tarbijaid ei tohi panna sundolukorda;
- Eesti tarbija on hinnatundlik ja teeb valikuid toote hinnast lähtuvalt;
- Eesti tootjate toimetulekut puudutavaid otsuseid ei tohi langetada emotsioonide põhjal.

Eesti Hotellide ja Restoranide Liit:

- toetab üleminekut puurikanade pidamiselt leebematele pidamisvormidele;
- farmidele tuleb anda mõistlik üleminekuaeg, et tagada munade järjepidev saadavus;
- täna kasutavad ettevõtted juba ka Läti päritolu puurivabu mune, aga riigi majandusele oleks kindlasti kasulik, kui raha jääks Eestisse.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium:

- EFSA analüüsid, kus erinevate näidikute järgi hinnatakse erineval viisil peetavate lindude heaolu, näitavad, et igal pidamisviisil on omad positiivsed ja negatiivsed küljed;
- loomade heaolu tõstmise on mitmekülgne pakett, mistõttu peab hindama erinevaid mõjusid ja rakendama erinevaid meetmeid;
- uute reeglite kehtestamisel tuleb aluseks võtta teaduslikult tõendatud faktid ning arvestama sektori arengu ja ühiskonna ootustega;
- tootmisviisi muutmine nõuab aega ja investeringuid;
- täna ei ole sektor võimeline investeerima;
- toodangu vaates on täiustatud puurides pidamine kõige efektiivsem tootmisviis;
- teiste riikide kogemuste põhjal saab öelda, et kui keelustatakse puurispidamine nii, et tootjatel on lindude eest hoolitsemiseks olemas piisav teadmiste ja pidamisvõtete baas, siis ei teki negatiivseid mõjusid. Kui keelustamine otsustatakse kiiruga, siis heaolu esialgu halveneb;
- oluline on, et loomaheaolu suureneks nii, et uued nõuded reaalselt rakenduksid ning munadega iseparustus Eestis ei kannataks.

Põllumajandus- ja Toiduamet:

- kanalates läbiviidud järelevalve tulemused näitavad, et enamikul juhtudel on halbade tingimuste põhjuseks pidamisnõuete täitmata jätmine;
- igal pidamisviisil on positiivsed ja negatiivsed küljed;
- kõigi tootmisviiside puhul on oluline teadlikkus;
- suurtest munatootmisriikidest ei ole teateid, et mindaks täielikult üle puurivabale pidamisele;
- toidutootmises on määravaks hind.

Eesti Maaülikooli linnukasvatuse ekspert:

- erinevatel pidamisviisidel on omad head ja omad halvad küljed.
- uuringud, milles on erinevaid pidamisviise hinnatud komplekselt erinevatest aspektidest lähtuvalt (majanduslikud aspektid, mõju keskkonnale, tööjõuvajadus, lindude heaolu jms), näitavad, et eelistatuimaks viisiks on puurispidamine;

- puurispidamine on keskkonnasõbralikum, kuna sööta, mis on suurim keskkonnamõju komponent, kulub vähem;
- erinevate pidamisviiside jaoks sobivate tõugude aretus on kallis ja aeganõudev;
- Jaapanis läbiviidud uuring näitab, et puurispidamiselt õrrelpidamisele ülemineks maksab 48 eurot ühe kana kohta.

Maaelukomisjon arutas kollektiivset pöördumist viimati oma istungil 11.06.2024 (protokoll), et kuulata ära komisjoniliikmete seisukohad ning langetada otsus kollektiivse pöördumise kohta vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (RKKTS) §-le 152¹³. Komisjoniliikmed olid ühel meelel, et loomade heaolule tuleb enam tähelepanu pöörata ning et inimeste eelistustes on toimunud muutused puurivabade pidamisviiside suunas. Kuid üksmeelt ei olnud selles osas, kas kanade heaolu parandamiseks oleks kõige mõistlikum keelustada puurispidamine teatud üleminekuaja jooksul ja kui pikk peaks üleminekuage sellisel juhul olema või lasta turul end ise reguleerida. Leiti, et ühe põllumajandussektori jaoks niivõrd olulist otsust ei saa langetada hääletamisega komisjonis, vaid see nõuab laiemat arutelu ja täiendavaid põhjalikke analüüse.

Komisjonis toimunud arutelude põhjal toodi välja mitmeid aspekte, millele analüüs keskenduma peaks:

- 1) Puurispidamise ja puurivabapidamise võrdlus kanade heaolust ja tervisest lähtuvalt.
- 2) Kas ja mil määral on võimalik tõsta puuris peetavate kanade heaolu täiustatud puuride täiustamisega (asustustihedus, võimalused siblimiseks vms)?
- 3) Kuidas mõjutab ülemineks kanade puurispidamiselt puurivabadele pidamisviisidele ettevõtete konkurentsivõimet?
- 4) Milline oleks mõju ettevõtete konkurentsivõimele juhul, kui puurispidamine keelustatakse ühtselt kogu Euroopa Liidus ja kas ELi tasandil on üldine keelustamine aktuaalne?
- 5) Milline oleks mõju Eesti munaturule juhul, kui Eesti keelustab puurispidamise, aga lähiriigid seda ei tee?
- 6) Kuidas mõjutaks võimalik kanade puurispidamise lõpetamine munadega isevarustatuse taset?
- 7) Milliseks kujuneb erinevatest pidamisviisidest pärit munade hind tarbija jaoks?
- 8) Kui pikk oleks optimaalne üleminekuage puurispidamiselt puurivabale pidamisele?
- 9) Üleminekuperioodil on tootjad ilmselt sunnitud kasutama paralleelselt puuris- ja puurivabu pidamissüsteeme. Kuidas see mõjutab ettevõtete toimetulekut ja kas on vaja riigipoolset toetust?
- 10) Aruteludes toodi välja, et puurispidamiseks aretatud kanad ei sobi puurivabaks pidamiseks ning et sobilike tõugude aretamine on väga pikaajaline protsess. Kui võrd Eestis aretust ei toimu ning tibus ostetakse sisse, siis kas võimalik puurivabadele pidamisviisidele ülemineku aeg sõltub sobilike tibus aretamiseks kuluva aja pikkusest?
- 11) Väidetavalt vajab ravimitööstus puurikanade mune, kuna puurikanade tervis on paremini kontrollitav. Kas sarnane teema võib tõusetuda ka toiduohutuse kontekstis?
- 12) Erinevate pidamisviiside võrdlemisel tuleb arvestada keskkonnaaspekti.

Komisjoniliikmed rõhutasid järelevalve tõhustamise vajalikkust. Sõltumata pidamisviisist peab loomapidaja loomaheaolu nõudeid järgima ning järelevalveasutus peab nõuete täitmist piisavalt kontrollima.

Talupidajate Keskliidu esindaja tõi 10. juunil toimunud arutelul välja, et väikeettevõtetes on munatootmise suurendamisel üheks takistuseks väga suur bürokraatia. Tootmises, kus on kuni 50 kana, kehtivad lihtsustatud nõuded, kuid alates 51 kanast on nõuded samad, mis suurtootmise puhul. Komisjon teeb ministriumile ettepaneku kaaluda väikeettevõtete puhul selle lävendi tõstmist, et vähendada bürokraatiat ja soodustada väikeettevõtlust.

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152¹³ punktile 6 otsustas maaelukomisjon konsensuslikult teha Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ettepanek analüüsida kanade puurispidamiselt puurivabadele pidamisviisidele ülemineku mõjusid, arvestades muuhulgas ka komisjoni poolt väljatoodud aspekte. Komisjon soovib ülevaadet analüüsi tulemustest ning ministeeriumi seisukohtadest ja edasisest tegevusest kanade heaolu parandamiseks.

Sellega on kollektiivse pöördumise menetlus Riigikogus lõppenud. Komisjon teavitab oma otsusest ka pöördumisel märgitud kontaktisikuid.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Kruise
esimees

Teadmiseks: Rahvaalgatus.ee
MTÜ Nähtamatud Loomad

Merle Kruusimägi
631 6501 merle.kruusimagi@riigikogu.ee